

Innhold

Hilsen til leseren	13
---------------------------------	----

DEL I Det faglige grunnlaget

1 Faget barnepsykiatri	17
Barnepsykiatriens historie	17
Det teoretiske grunnlaget	17
Psykodynamisk teori	18
Tilknytningsteori	20
Det kognitive perspektivet	23
Læringsteori	25
Mentalisering	26
Mestringsperspektivet	26
Familieperspektivet	28
Det biologiske perspektivet	29
Evolusjonspsykologi	37

DEL II Tilstandsbilder

2 Klassifikasjon	43
3 Atferdsforstyrrelser	47
Klassifikasjon	47
Det kliniske bildet	49
Forekomst	51
Årsaksforhold og risikofaktorer	51
Komorbiditet og differensialdiagnoser	53
Utredning, tiltak og behandling	53
Forløp og prognose	58
4 Hyperkinetiske forstyrrelser (ADHD)	62
Klassifikasjon	62
Det kliniske bildet	63
Forekomst	65

Årsaksforhold	66
Komorbiditet og differensialdiagnoser	66
Utredning i første- og annenlinje	67
Behandling og tiltak	68
Forløp og prognose	72
5 Depresjon	76
Klassifikasjon	76
Det kliniske bildet	78
Forekomst	81
Årsaksforhold	82
Komorbiditet og differensialdiagnoser	83
Utredning og tiltak	83
Behandling	85
Forløp	87
Varianter av depresjon	88
6 Angstlidelser	90
Klassifikasjon	90
Forekomst	91
Årsaksforhold	91
Utredning, tiltak og behandling	92
Forløp og prognose	93
Separasjonsangst	93
Skolevegning	94
Spesifikke fobier	97
Generalisert angstlidelse	97
Panikkangst og agorafobi	99
Sosial angstlidelse (sosial fobi)	100
Selektiv mutisme	101
Søskensjalousi	103
7 Tvangslidelse (obsessiv-kompulsiv lidelse)	106
Klassifikasjon	106
Det kliniske bildet	107
Forekomst	109
Årsaksforhold	109
Komorbiditet og differensialdiagnoser	110
Utredning, tiltak og behandling	110
Forløp og prognose	113
Dysmorfofobi (kroppsdyrmorfisk lidelse)	114
8 Tics og Tourettes syndrom	118
Klassifikasjon	118
Det kliniske bildet	119
Forekomst	121
Årsaksforhold	121

Komorbiditet og differensialdiagnoser	121
Utredning, tiltak og behandling	122
Forløp og prognose	125
9 Spiseforstyrrelser	128
Klassifikasjon	128
De kliniske bildene	129
Forekomst	130
Årsakssammenhenger og komorbide tilstander	130
Utredning, tiltak og behandling i første- og annenlinje	131
Komorbide tilstander	134
Prognose	134
10 Somatoforme tilstander, dissosiative tilstander og andre tilstander med kroppslige symptomer	136
Klassifikasjon	136
Biopsykososial modell	137
Mistrivselssyndrom hos de minste og spisevegring hos småbarn	138
Dissosiative lidelser (også kalt konversjonstilstander)	140
Somatoforme lidelser	145
11 Posttraumatiske tilstander	148
Beredskap ved ulykker og katastrofer	148
Klassifikasjon	149
Det kliniske bildet hos barn og unge	150
Forekomst	152
Årsaksforhold	152
Komorbiditet og differensialdiagnoser	153
Utredning, tiltak og behandling	153
Oppfølging over tid	154
Forløp og prognose	156
12 Spesifikke utviklingsforstyrrelser	158
Språkforstyrrelser	158
Utviklingsforstyrrelser av skoleferdigheter, lærevansker	163
Blandet utviklingsforstyrrelse av spesifikke ferdigheter	171
Nonverbale lærevansker	171
Stamming	171
13 Autismespekterforstyrrelser	175
Klassifikasjon	175
Det kliniske bildet	177
Aspergers syndrom	178
Forekomst av autismespektertilstander	179
Årsaksforhold	179
Komorbiditet og differensialdiagnoser	181
Utredning	182

Tiltak og behandling	184
Forløp og prognose	187
14 Tilknytningsforstyrrelser	193
Klassifikasjon	193
Det kliniske bildet	194
Forekomst	195
Årsaker	195
Komorbiditet	195
Differensialdiagnoser	196
Utredning og tiltak	197
Forløp og prognose	197
15 Personlighetsforstyrrelser	199
Klassifikasjon	201
Det kliniske bildet	202
Forekomst	206
Årsaksforhold	206
Komorbiditet og differensialdiagnoser	207
Utredning og behandling	208
Forløp og prognose	210
16 Bipolar stemningslidelse	213
Klassifikasjon	213
Det kliniske bildet	215
Forekomst	216
Årsaksforhold	216
Komorbiditet og differensialdiagnoser	217
Utredning	218
Behandling i første- og annenlinje	219
Forløp og prognose	222
17 Schizofreni og andre psykoser	225
Klassifikasjon av psykoser	225
Akutt og forbigående psykose	226
Schizofreni	227
Klassifikasjon	227
Det kliniske bildet	228
Forekomst	230
Årsaksforhold	230
Komorbiditet og differensialdiagnoser	232
Utredning	233
Tiltak og behandling	234
Forløp og prognose	236
Andre tilstander med psykose	237
Organiske tilstander med psykotiske trekk	238

18 Rusmiddelbruk og avhengighet	242
<i>Berit Grøholt og Knut Boe Kielland</i>	
Klassifikasjon	243
Det kliniske bildet	244
Forekomst	245
Risikofaktorer for utvikling av ruslidelse	248
Rusmidlenes virkninger	250
Psykiske lidelser forårsaket av rusmidler	251
Komorbiditet	253
Misbruk av anabole steroider	253
Vurdering og utredning	253
Behandling	255
Forebygging	257
Spilleavhengighet	258
19 Selvskading og selvmordsatferd	263
Definisjon og klassifikasjon	263
Det kliniske bildet	264
Forekomst	264
Årsaker og risikofaktorer	265
Vurdering av selvmordsrisiko	271
Tiltak	272
Forebygging av selvmord	274
Etterlatte etter selvmord	275
20 Søvnforstyrrelser, enurese og enkoprese	278
Søvnforstyrrelser	278
Klassifikasjon	279
Det kliniske bildet	279
Forekomst	280
Årsaksforhold	280
Komorbiditet og differensialdiagnoser	281
Utredning, tiltak og behandling i første- og annenlinje	281
Parasomnier	282
Søvnapné og søvnrelaterte bevegelsesforstyrrelser	282
Narkolepsi	283
Kleine-Levin syndrom	285
Enurese	286
Enkoprese	288

DEL III Livskraft og sårbarhet

21 Forhold som kan påvirke psykisk helse hos barn og unge	295
Risikofaktorer	297
Psykososiale belastninger i familie og miljø	297

Mobbing	300
Skader i fosterlivet: alkohol og nikotin	303
Kroppslig sykdom	305
Foreldre med psykiske vansker	309
22 Omsorgssvikt, mishandling og overgrep	314
Definisjoner	315
Klassifikasjon	315
Omsorgssvikt og mishandling	317
Lovverket	320
Seksuelle overgrep	321
Skadelig seksuell atferd (SSA)	322
Vitne eller sakkyndig i fylkesnemnd og for retten	322
Tiltak for barn og unge som har vært utsatt for omsorgssvikt	323
Barnas situasjon og tilstand	324
23 Flyktninger og asylsøkere	327
<i>Anna Basilier Vaage</i>	
Barrierer for hjelp	327
Utredning og behandling	330
Spesielle utfordringer	334
Oppsummering – kliniske utfordringer og anbefalinger	334
DEL IV Utredning og behandling	
24 Utredning	339
Firfotingen, en arbeidsmodell for førstelinjetjenesten	339
Biopsykososial modell	344
Pakkeforløp og vurdering av henvisning til annen linje	346
Utredning i spesialisthelsetjenesten	346
Pakkeforløp	346
25 Behandling	355
Pakkeforløp	355
Råd og veiledning til foreldre	355
Psykoedukativ tilnærming	356
Mestringsorienterte metoder	357
Psykodynamisk behandling	358
Mentaliseringsbasert terapi	359
Interpersonlig terapi	360
Atferdsbaserte terapier	361
Dialektisk atferdsterapi	363
Behandlingsmetoder rettet mot atferdsforstyrrelser	364
Kognitivt baserte angstmestringsteknikker	365
Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR)	366

Nevrofeedback	366
Familieterapi	367
Nettverksarbeid	369
Miljøterapi	369
Pedagogiske metoder	370
Kropporientert behandling	370
Kreativ terapi	371
Psykoterapiforskning	371
Medikamentell behandling ved psykiske lidelser hos barn og ungdom	373
Farmakodynamikk og farmakokinetikk hos barn og unge	374
Medikamentell behandling i praksis	375
De ulike medikamentene	375
Andre biologiske metoder	385
26 Tjenestetilbud til barn og unge	392
Forekomst av psykiske vansker og psykiske lidelser	392
Forebygging på ulike arenaer	392
Forebygging i det norske lovverket	392
De kommunale tjenestene	393
Samhandling og pakkeforløp	393
Psykisk helsehjelp i kommunen	394
Viktige aktører i første linje	395
Aktører utenfor helsetjenestene	396
Noen aktuelle fylkeskommunale og statlige etater	397
Taushetsplikt og rett til informasjon	398
Samhandlingsreformen	398
Pakkeforløp og henvisning til spesialisthelsetjenesten	398
Spesialisthelsetjenesten	399
Barne- og ungdomspsykiatrien (BUP)	400
Fylkeslegen	402
Barneavdelinger og indremedisinske avdelinger	402
Habiliteringstjenesten	402
Privatpraktiserende spesialister	403
Lærings- og mestringssentre	403
Register	405